

vlja, da je bila zunanjepolitična problematika znatno zastopana v Slavenskem Jugu v letu 1848 in začetku leta 1849, kasneje pa je časopis več pozornosti posvetil notranjepolitičnim dogodkom.

V petem poglavju avtor osvetli okoliščine, zaradi katerih je bil časopis v februarju 1850 prepovedan. Zaključku, v katerem avtor na kratko strne bistvene značilnosti hrvaškega političnega gibanja med leti 1848 in 1850 ter delovanja Slavenskega Juga v tem času, sledi obširna priloga, v kateri avtor objavi dokumente o prepovedi Slavenskega Juga in določene izbrane članke iz Slavenskega Juga. Knjigi je dodan tudi krajši »slovar«, v katerem avtor objasni manj znane izraze, ki so uporabljeni v tekstih Slavenskega Juga ter obširen spisek virov, literature, kazalo osebnih in zemljepisnih imen ter kratka beležka o avtorju.

Delo je kvalitetna, zelo poglobljena, s strokovno literaturo in arhivskim gradivom podkrepljena analiza tekstov časopisa Slavenski Jug. Avtor se izkaže kot zelo dober poznavalec historiografije, kar mu pomaga pri podrobni analizi ožjih problemov. Sam je že objavil več razprav (ki so bile objavljene v različnih hrvaških zgodovinskih časopisih in zbornikih), ki se nanašajo na politiko in politično misel na Hrvaškem v tem obdobju, pred kratkim pa je izšla tudi njegova monografija z naslovom *Hrvatski politički pokret 1848.–1849. godine. Ustanove, ideje, ciljevi, politička kultura.*, v kateri je podrobneje preučil hrvaško politično gibanje za časa revolucije 1848.–1849.

Nataša Podgoršek

Igor Grdina, **Ipavci : zgodovina slovenske meščanske dinastije**. Ljubljana : ZRC SAZU, 2001. 448 strani.

Pred nedavnim je v založbi Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU zagledala luč sveta izredno zanimiva zgodovinska knjiga. To je študija Ipavci (zgodovina slovenske meščanske dinastije), ki jo je napisal Igor Grdina, profesor slovenske književnosti na ljubljanski filozofski fakulteti. Kakor pove pisec takoj v prologu, to »ni niz biografij, temveč (mikro)zgodovina posameznikov, ki so močno zaznamovali čas meščanov na Slovenskem«.

Družina Ipavcev izvira prejkone z Vipavskega, povest o njej pa se začne avgusta 1742, ko se odsluženemu vojaškemu ranocelniku Juriju Ipavcu v belokranjski vasi Gradac rodi prvi sin Frančišek Maksimilijan. Konča se februarja 1921 z žalostno smrtjo skladatelja dr. Josipa Ipavca, distriktnega zdravnika v Šentjurju. Zaradi bolezni je bil že od maja 1919 opravilno nesposoben. Z majhnim odmikom se to stoosemdesetletno družinsko obdobje ujema z velikimi političnimi mejniki, na začetku z nastopom vlade cesarice Marije Terezije (1740), na koncu pa s propadom habsburške monarhije in nastankom kraljevine SHS (1918).

Dr. Grdina je razdelil pripoved, ki šteje 450 strani, na pet knjig. V vsaki je dominantna oseba eden iz dinastije Ipavcev. V prvi je to čudodelni ranocelec Franc, v drugi »skrivnostni« Alojz (1815–1849), v tretji primarij iz Gradca Benjamin (1829–1909), v četrti »rodoljub z dežele«, Benjaminov brat Gustav (1831–1908), v peti pa Josip (1873–1921), talent, ki je bil preprosto prevelik za svojo ozkosrčno domovino, kakor pravi Grdina. »Ob osrednjih osebnostih nastopa v vsaki knjigi še vrsta drugih likov: parveniji, pustolovci, imenitniki, bedaki, pajaci, prvaki, umetniki (tudi umetniki življenja), plagiatorji, razbojniki, lizuni, Kozjanci«, da govorimo kar z besedami iz prologa. »Pripoved o Ipavcih je svojevrsten poskus: na podlagi ohranjenih virov se trudi zajeti celo(s)tno življenje, ne samo njegovih posameznih sektorjev. V njej se neločljivo prepletajo glasba, medicina, politika, medčloveške vezi vseh vrst in prvinska sla po življenju.«

Krajevno stoji ves čas v ospredju Šentjur, Sv. Jurij ob južni železnici, kakor se je imenoval trg pred prvo svetovno vojno in še nekaj časa po njej. Njegovemu razvoju, družbi v kraju in okolici je posvečeno precej prostora. V štajerski deželni zbor in v dunajski parlament je Šentjur volil v kmečki kuriji. Pri zadnji deželnozborski volilni reformi leta 1909 pa je bil vključen v mestno kurijo. Na novo je bil ustvarjen slovenski mestni volilni okraj, v katerega so dali 12 trgov in občini Studenci pri Mariboru. Prve in edine volitve so bile 31. avgusta 1909. V Šentjurju so dobili slovenski liberalci 18 glasov, katoliška stran pa 8. Za Poslanca je bil izvoljen Vekoslav Kukovec. Škoda, da Grdina te reforme in volitev ni omenil.

Študija o Ipavcih sega nekje bolj na široko, nekje v ožjem obsegu na področje kranjske in štajerske deželne zgodovine, pa tudi v celotno slovensko politično in kulturno zgodovino. Grdina dobro pozna

politično, literarno in glasbeno zgodovino, temu pa se pridružujejo knjižnice, arhivi, raziskovalne institucije v Celju, Ljubljani, Mariboru in na Dunaju ter najrazličnejši krajevni in družinski viri: pisma, dnevniki, uradni akti, spomini, časopisje, ustna in zabeležena pričevanja družinskih članov, dokumenti, ki so jih prepustili piscu, fotografije – nekatere so našle pot tudi v publikacijo.

Ipavci so odlično delo, ki ga bodo z veseljem vzeli v roke ljubitelji šentjurske pokrajine, ki je tudi dom avtorja, ki ga bodo z veseljem vzeli v roke ljubitelji glasbe in naše kulturne preteklosti. Pisano je živo in prijetno, polno raznovrstnih pogledov in vrednotenj, s katerimi se seveda včasih tudi ne strinjamo. Polno je duhovitih domislic, med katerimi naj tu omenim samo eno, sodbo o vplivnosti žensk v zgodovini. Ta vplivnost je bila, kakor pravi Grdina najvišja v 18. stoletju, v času Marije Terezije, Katarine II. in markize Pompadour, potem pa so morale sprjazniti z zmanjšanjem svoje vloge. »Šele doba telefona bo spet nekoliko povečala moč lepšega spola« (str. 7).

Ko beremo Ipavce, moramo imeti pred očmi tudi to, da je dr. Grdina bistveno pripomogel k zmagoviti poti Princeze Vrtoglavke, glavnega dela Josipa Ipavca, ki je 29. novembra 1997 doživela krstno predstavo v Mariboru, potem ko ji je dal po motivih izvirnega libreta Mare Berksove prav on novo besedilo.

Študija o Ipavcih je bila skoraj v isti obliki in vsebini, kakor jo ima v knjigi, predložena kot disertacija ljubljanski filozofski fakulteti. Naslov je nekoliko drugačen: Zgodovinske podobe meščanske kulture na Slovenskem Štajerskem v XX. stoletju (na primeru družine Ipavec). Pred komisijo Vasilij Melik, Jože Sivec, Peter Vodopivec in Janez Cvirn je bila obranjena 19. decembra 2001. Tako je dr. Igor Grdina svojemu prejšnjemu slovenističnemu doktorskemu naslovu (1994) pridružil še drugega, zgodovinskega.

Vasilij Melik

Brennpunkt Mitteleuropa : Festschrift für Helmut Rumpler zum 65. Geburtstag. Ur. Ulfried Burz, Michael Derndarsky, Werner Drobesh. Klagenfurt : Carinthia, 2000. 688 strani.

Ob 65. letnici celovškega univerzitetnega profesorja dr. Helmuta Rumplerja je v redakciji treh njegovih učencev in sodelavcev izšel zbornik, ki na skoraj sedemsto straneh prinaša 43 razprav jubilarntovih kolegov iz znanstvenega sveta Avstrije (28 prispevkov), Nemčije (5), ZDA (2), Velike Britanije (1), Madžarske (2), Češke (2) in Slovenije (2), tabula gratulatoria ima 145 imen iz različnih držav Evrope in ZDA, pa tudi seznam tistih, ki so omogočili natis te obsežne knjige, kaže kakšen ugled prof. Rumpler uživa v Avstriji in še posebej na Koroškem.

Z naslovom Brennpunkt (žarišče, fokus) Mitteleuropa so uredniki lapidarno poudarili področje znanstvenega ukvarjanja Helmuta Rumplerja, ki je z nekaj razpravami sicer posegel tudi v starejša obdobja, drugače pa je ostal zavezan proučevanju zgodovine 19. in 20. stoletja. Rezultat raziskovanj je impozantna bibliografija, ki navaja 9 monografij, 114 razprav, 48 recenzij, 26 uredniških del (ti podatki so pač zastareli, ker jih povzemam po objavljeni bibliografiji v tem zborniku, ki pa je zaključena z avgustom 2000). Zbornik je razdeljen na pet tematskih področij. Uredniškemu uvodu, predstavivti jubilaranta izpod peresa Fritza Fellnerja in Claudije Fräss-Ehrfeld ter bibliografiji najprej sledi prvi sklop razprav, ki so namenjene teoriji zgodovine in zgodovinopisju. Tržaški arhivist *Pierpaolo Dorsi* ocenjuje pomen arhiva družine Thurn-Taxis iz gradu Devina za avstrijsko in regionalno zgodovino, *Jan Havránek* iz Prage govori o poskusih sinteze češke zgodovine v razmerju med politiko in raziskovanjem. *Peter G. Tropper* iz Celovca je obdelal tehniko zgodovinskega raziskovanja v začetku 18. stol. na primeru *Chronicon Gotwicense* (samostana Göttweig), *Fritz Fellner* iz Salzburga je ocenil delo Huga Hantscha pri diskusiji o avstrijski zgodovinski zavesti, *Ulfried Burz* iz Celovca se je posvetil vprašanju vojne krivde v Avstriji kot problemu iskanja identitete in samozanikanja. *Elmar Lechner* iz Celovca pa je predstavil Hermanna Braumüllerja kot zgodovinarja koroškega šolstva in pedagogike. *Werner Berthold* iz Leipziga razpravlja o napredku kot problemu in njegovi problematiki, *Hartmut Zwahr* iz Leipziga pa objavlja svoje dnevniške zapise iz začetka novembra 1989, ko se je začel konec NDR.

Najobsežnejši je drugi sklop razprav, ki nosi naslov Začetek in konec habsburške historije. Začenja ga *Günther Hödl* iz Celovca, ki govori o elementih deželne zavesti v poznem srednjem veku. *Johann Reiner* iz Innsbrucka se posveča poroki španske infantinje Isabelle z nadvojvodo Albrechtom leta 1598/99, dolgoletni direktor inštituta za evropsko zgodovino v Mainzu *Karl Othmar Frh. von Aretin* se je posvetil